

Ivana Valíčková

Vývoj soustavy Natura 2000 v ČR

Výstava k soustavě Natura 2000.

(foto autorka)

Se vstupem do Evropské unie vyvstaly pro Českou republiku nové požadavky, otázky, objevily se nové pojmy a jejich významy, s nimiž se mohla a může setkávat a seznamovat i širší veřejnost. Příkladem je i pojem Natura 2000, který do této doby nebyl v České republice běžně známý. Od roku 2003 se pravidelně objevuje v denním tisku, odborných časopisech, na výstavách či přednáškách věnovaných životnímu prostředí. V oblasti životního prostředí je právě vytvoření soustavy Natura 2000 jedním z nejdůležitějších a nejdiskutovanějších cílů Evropské unie.

Co vlastně Natura 2000 je? Pod tímto pojmem se skrývá, respektive bude skrývat, evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožní zachovat přírodní stanoviště a druhy i jejich prostředí v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany přírody nebo případně umožní tento stav obnovit. Jednodušeji řečeno: cílem soustavy Natura 2000, kterou budou tvořit ptačí oblasti a evropsky významné lokality, je ochrana ohrožených rostlin, živočichů a cenných stanovišť v celé Evropské unii. Aby Natura 2000 mohla vzniknout, musely se do tohoto nelehkého úkolu zapojit všechny členské státy Evropské unie.

Se vstupem do unie se Česká republika zavázala splnit také požadavky v oblasti ochrany životního prostředí. Požadavky týkající se soustavy Natura 2000 vyplývají z přístupové smlouvy a níže uvedených směrnic. Jedním z nich je také nutnost začlenění a uvedení národní legislativy do souladu s cíly evropských směrnic, konkrétně se Směrnicí o ptáčích č. 79/409/EEC (podle které byly navrženy ptačí oblasti) a Směrnicí o stanovištích

Stolová hora je součástí Národní přírodní rezervace Tabulová, Růžový vrch a Kočičí kámen. Toto vápencové bradlo je výraznou dominantou Pálavy. (foto Petr Macháček, Regionální muzeum v Mikulově)

č. 92/43/EEC (podle níž byly navrženy evropsky významné lokality). Tento krok byl učiněn schválením novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v úplném znění zákona č. 460/2004 Sb. Na základě těchto dvou směrnic a jejich zavedení do praxe prostřednictvím novely zákona bude vytvořena česká část evropské soustavy Natura 2000.

Vytvoření části evropské soustavy Natura 2000 v České republice proběhlo ve dvou krocích. Jedním z nich bylo navržení a vymezení ptačích oblastí na základě odborných podkladů a kritérií Směrnice o ptácích, které zajistila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Česká společnost ornitologická. Již koncem roku 2003 bylo správami chráněných krajinných oblastí předjednáno zařazení těchto vymezených ptačích oblastí do soustavy Natura 2000 a projednáno s významnými vlastníky a uživateli. Připomínky vznesené na předjednáních a jednáních byly shromážděny a postoupeny Ministerstvu životního prostředí k meziresortnímu připomínkovému řízení.

Na přelomu roku 2004 a 2005 bylo z navržených 41 ptačích oblastí vyhlášeno formou vládního nařízení pouze 38 (ptačí oblasti Beskydy, Bohdanečský rybník, Boletice, Broumovsko, Bzenecká Doubrava-Strážnické Pomoraví, Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady, Doupovské hory, Hlubocké obory, Horní Vsacko, Hostýnské vrchy, Hovoransko-Čejkovicko, Jaroslavické rybníky, Jeseníky, Jizerské hory, Komárov, Kralický Sněžník, Křivoklátsko, Krkonoše, Labské pískovce, Lednické rybníky, Libavá, Litovelské Pomoraví, Novodomské rašeliníště-Kovářská, Novohradské hory, Orlické Záhoří, Pálava, Podýjí, Poodří, Řežabinec, Rožďalovické rybníky, Soutok-Tvrdonicko, Střední nádrž vodní dílo Nové

Mlýny, Šumava, Třeboňsko, údolí Otavy a Vltavy, Vodní nádrž Nechanice, Východní Krušné hory, Žehuňský rybník a Žehuňská obora), tři nebyly prozatím schváleny (zamítnuto vyhlášení ptačí oblasti Heřmanský stav-Odra-Poolzí, odloženo vyhlášení ptačí oblasti Česko-budějovické rybníky, dosud neuzavřeno jednání o ptačí oblasti rybníku Dehtář).

Z ptačích oblastí, o nichž jednala Správa CHKO Pálava, vláda rozhodla o zřízení všech šesti (Ptačí oblast Lednické rybníky, Ptačí oblast Hovoransko-Čejkovicko, Ptačí oblast Jaroslavičké rybníky, Ptačí oblast Pálava, Ptačí oblast Střední nádrž Mlýny a Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko). Druhy a počet ptáků, pro něž se vymezují tyto ptačí oblasti, jsou uvedeny i v nařízení vlády č. 51/2005 Sb.

Dalším krokem, který probíhal současně s předešlým, bylo navrzení a vymezení lokalit, které se uskutečňovalo na základě odborných podkladů a kritérií Směrnice o stanovištích, a to jak pro druhy živočichů a rostlin, jež jsou obsaženy v příloze II této směrnice, tak i pro typy přírodních stanovišť (biotopů) podle přílohy I této směrnice. Ty jsou v naší legislativě uveřejněny ve vyhlášce č. 166/2005 Sb. Odborné podklady opět zajistila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

První vlnu předjednání s významnými vlastníky a uživateli těchto lokalit uskutečnila správa CHKO Pálava, Bílé Karpaty a Moravský kras koncem roku 2003. Týkala se jen tzv. panonské oblasti, která se na území České republiky rozprostírá od Znojemska a území jižně od Brna až po Hodonínsko. V souvislosti s rozšířenými kompetencemi k 1. květnu 2004 jednotlivé správy chráněných krajinných oblastí předjednávaly zařazení navržených lokalit do národního seznamu evropské soustavy Natura 2000 a nastínily péči o ně na území celé České republiky. Jižní Morava, která spadá z velké části do rozšířené působnosti Správy CHKO Pálava, se však nachází na rozhraní kontinentální a panonské biogeografické

Hospodaření v evropsky významné lokalitě Stolová hora.
(foto autorka)

oblasti, a proto byla Správa CHKO Pálava pověřena předjednáním zařazení navržených území do seznamu také i v části kontinentální oblasti.

Správa CHKO Pálava předjedнала možnost zařazení celkem 116 z 905 lokalit navržených do národního seznamu evropské soustavy Natura 2000. Z těchto 116 lokalit bylo 21 určeno pro druh rostliny, 48 pro druh živočicha, 21 pro typ přírodního stanoviště a 26 lokalit pro alespoň jeden druh a současně pro alespoň jeden typ přírodního stanoviště. Vznesené připomínky na předjednáních pak jednotlivé správy shromáždily a zaslaly k vypořádání na Ministerstvo životního prostředí.

Se zavedením evropské soustavy Natura 2000 do praxe souvisí také schválení tzv. národního seznamu v každém členském státě a poté Evropského seznamu evropsky významných lokalit. V souvislosti s tím ministerstvo životního prostředí předložilo do meziresortního připomínkového řízení návrh nařízení vlády týkající se národního seznamu evropsky významných lokalit, a to v počtu 883 lokalit. Národní seznam byl přijat vládou v prosinci 2004 a jeho obsahem je 863 evropsky významných lokalit.

Národní seznam stanovuje hranice biogeografických oblastí na území České republiky a současně obsahuje navržené lokality splňující kritéria dané směrnicí 92/43/EEC. S lokalitami zařazenými do národního seznamu, jejich vymezením a jejich předmětem ochrany se lze seznámit prostřednictvím nařízení vlády č. 135/2005 Sb. Schválení národního seznamu však ještě není zárukou, že lokality, které jsou v tomto seznamu uvedeny, budou také obsaženy v Evropském seznamu soustavy Natura 2000. O tom, zda celý národní seznam bude schválen v plném počtu lokalit, rozhodne Evropská komise za účasti zástupců našeho státu. Česká republika předala Evropské komisi kompletní údaje pro všech 863 evropsky významných lokalit a 38 ptačích oblastí soustavy Natura 2000 prostřednictvím

Evropsky významnými lokalitami mohou být i lidská obydlí a další stavby. Jednou z nich je např. i kostel sv. Jiří v Klentnici, kde nachází útočiště letní kolonie netopýra velkého. (foto autorka)

zástupců resortu životního prostředí začátkem února 2005. Na vyhlášení Evropského seznamu si však budeme muset počkat více než jeden rok.

Na všechny lokality navržené do Evropského seznamu i na tzv. sporné lokality se vztahuje tzv. předběžná ochrana. Většina těchto území vyžaduje určitý způsob hospodaření, což by měli nadále, tak jak tomu bylo i doposud, vykonávat vlastníci či uživatelé pozemku. Začlenění vybraných území do soustavy Natura 2000 by mělo zajistit udržení, případně zlepšení současného stavu lokality. Její vlastníci či uživatel může požádat o finanční příspěvek, který je podmíněn zdržením se určité činnosti, nebo naopak provedením dohodnuté práce v zájmu zlepšení přírodního prostředí.

Evropská komise na svém jednání 8. prosince 2004 prozatím schválila evropský seznam lokalit SCI (Sites of Community Importance) pro kontinentální a atlantskou biogeografickou oblast ve starých členských zemích (kontinentální oblast ve starých členských státech zasahuje na území Belgie, Dánska, Francie, Itálie, Německa, Rakouska, Lucemburska a Švédska, atlantská biogeografická provincie zahrnuje celou Velkou Británii, Irsko a Holandsko, spadají do ní části Belgie, Dánska, Francie, Německa, Portugalska a Španělska). Dosud úplné seznamy jsou sestaveny pouze v kontinentální oblasti pro pevninskou část Dánska a v atlantské oblasti pro pevninu Holandska, Belgie a Dánska. Do seznamů

Vzácná kobylika sága bývá ke spatření na Děvině. (foto Petr Macháček, Regionální muzeum v Mikulově)

budou postupně doplňovány evropsky významné lokality i z nově přistoupených členských států. Evropskou komisí schválený neúplný seznam SCI pro kontinentální oblast zahrnuje celkem 4 958 lokalit o souhrnné ploše 49 194 km². 40 838 km² z nich se nachází na pevnině a 8 356 km² na moři. Členské země, kterým byl národní seznam schválen, musí nyní začít plnit všechny povinnosti dle Směrnice o stanovištích a ve lhůtě do šesti let zajistit ochranu všech lokalit z evropského seznamu.

Literatura:

- Roth, P. (2003): Legislativa evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody (směrnice 79/409/EHS, směrnice 92/43/EHS, rozhodnutí 97/266/ES), MŽP, Praha, 181 pp.
- Hora, J. a kol. (1998): Legislativa EU a ochrana přírody. Česká společnost ornitologická, Praha, 96 pp.
- Roth, P. a Pokorný, J. (2001): Natura 2000, otázky a odpovědi, AOPK ČR a MŽP, 22 pp.
- Marhoul, P. a Hora, J. (2002): Natura 2000 v České republice, Návrh ptačích oblastí, ČSO, 15 pp. Novela zákona č. 114/1992 Sb. (§§ 45a–45c, 45h–45i).

Ptačí oblasti na území okresu Břeclav	
Předmět ochrany v ptačí oblasti	Ptačí oblast
vodní ptáci v počtu vyšším než 20 000 jedinců	×
rybák obecný	×
husa velká	×
husa polní	×
husa běločelá	×
orel mořský	×
kvakoš noční	
lžičák pestrý	
zrzohlávka rudozobá	
čáp bílý	×
včelojed lesní	×
strakapoud jižní	×
strakapoud prostřední	×
strnad zahradní	
pěnice vlášská	×
lejsk bělokrký	×
ťuhýk obecný	×
ledňáček říční	
luňák červený	
luňák hnědý	
raroh velký	
žluna šedá	
Střední nádrž vodního díla Nové Mlýny	×
Pálava	×
Lednické rybníky	×
Soutok – Tvrdonicko	×
Hovoransko – Čejkovicko	×

Evropsky významná lokalita		Předmět ochrany
Bažinský porok		Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnných podložích
Bezručova alej		Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnných podložích, význačná naleziště vstavačovitých
Břeclav – kaple u nádraží		Subpanonské stepní trávníky
Devín	x	Panonské skalní trávníky
Drnholetcký luh		Panonské sprašové stepní trávníky
Dumaňovické kopce Levišovka		Extenzivní sečené louky nížin až podhůří
Kamený vrch u Kurdějova	x	Vnitrozemské slané louky
Klentnice – kostel sv. Jiří	x	Nivní louky říčních údolí svazu Cnidion dubii
Kuntinov		Chasmofytická vegetace vápnných skalnatých svahů
Lečnice – zámek		Lesy svazu Tilio-Acerion na svazích, sutích a v roklich
Louky pod Kunštátem		Panonské dubohabřiny
Milovický les	x	Panonské šípákové doubravy
Mušovský luh		Eurosibiřské stepní doubravy
Niva Dyje	x	Smišené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy
Ochůzky – Nedaňov	x	Smišené lužní lesy s dubem letním, jilmem vazem, j. habrolistým, jasanem ztepilým nebo j. úzkolistým podél velkých řek atlantské a středoevropské provincie
Paví kopce	x	Bahnité břehy řek s vegetací svazů Chenopodion rubri p. p. a Bidention p. p.
Pouzďanská step – Kolby	x	Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů Ranunculion fluitantis a Callitriche-Batrachion
Přední kout	x	Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition
		Jeskyně nepřístupná veřejnosti
		Svinutec tenký
		Velevrub tupý
		Vrkoč útlý
		Bolen dravý

Evropsky významné lokality na území okresu Břeclav

Evropsky významná lokalita		Předmět ochrany
Rendezvous		Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích
Rumunská bažantnice		Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích, význačná naleziště vstavačovitých
Rybniční zámeček		Subpanonské stepní trávníky
Skalky u Sedlece	x	Panonské skalní trávníky
Slanisko Dobré Pole	x	Panonské sprašové stepní trávníky
Slanisko Novosedly		Extenzivní sečené louky nížin až podhůří
Slanisko u Nesytu		Vnitrozemské slané louky
Soutok – Podluzí	x	Nivní louky říčních údolí svazu Cnidion dubii
Stolová hora	x	Chasmofytická vegetace vápnitých skalnatých svahů
Stodánková hora	x	Lesy svazu Tilio-Acerion na svazích, sutích a v roklicích
Stodánkový vrch	x	Panonské dubohabřiny
Svatý kopeček u Mikulova	x	Panonské šípákové doubravy
Šumnické rybníky	x	Eurosibiřské stepní doubravy
Trkmanec – Rybníčky		Směšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy
Trkmanské louky		Směšené lužní lesy s dubem letním, jilmem vazem, j. habrolistým, jasanem ztepilým nebo j. úzkolistým podél velkých řek atlantské a středoevropské provincie
Turold		Bahnité břehy řek s vegetací svazů Chenopodion rubri p. p. a Bidention p. p.
Úvalský rybník		Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů Ranunculion fluitantis a Callitricho-Batrachion
Vranovický a Pláčkův les	x	Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition
Za Dyjí		Jeskyně nepřístupná veřejnosti
Zimarky		Svinutec tenký
		Velevrub tupý
		Vrkoč útlý
		Bolen dravý
